CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
VERICA TRSTENJAK
prezentate la 8 septembrie 2009 [1]

Cuprins

I — Introducere . . . . . I - 11309

II — Cadrul juridic . . . . . I - 11309

A — Dreptul comunitar . . . . . I - 11309

B — Dreptul național . . . . . I - 11310

III — Situația de fapt și cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare . . . . . I - 11311

A — Situația de fapt . . . . . I - 11311

B — Prima cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare și Hotărârea O'Byrne I - 11312

C — Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată de House of Lords I - 11313

IV — Procedura în fața Curții . . . . . I - 11314

V — Argumentele părților . . . . . I - 11314

VI — Apreciere juridică . . . . . I - 11315

A — Prima cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare și Hotărârea O'Byrne I - 11316

1. Prima întrebare preliminară: data punerii în circulație a unui produs . . . . I - 11316

2. Analiza răspunsului Curții la prima întrebare preliminară . . . . . I - 11316

a) Noțiunea de producător pe mai multe nivele în temeiul articolului 3 din Directiva 85/374 . . . . . I - 11317

b) Data de la care începe să curgă termenul de prescripție potrivit articolului 11 din Directiva 85/374 în lumina interpretării funcționale a noțiunii de producător . . . . . I - 11319

1 — Limba originală: germana.

3. A doua și a treia întrebare preliminară: introducerea în cauză a unui producător într-o procedură pendinte prin intermediul înlocuirii pârâtului I - 11323

4. Analiza răspunsului Curții la a doua și la a treia întrebare preliminară . . . I - 11324

B — Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată de House of Lords I - 11325

1. Considerații introductive . . . . . I - 11325

2. Imposibilitatea înlocuirii ca pârât a unui producător la expirarea termenului de prescripție în temeiul articolului 11 din Directiva 85/374 . . . . . I - 11326

3. Analiza premiselor în întrebarea preliminară adresată de House of Lords și consecințele acesteia la aplicarea Directivei 85/374 . . . . . I - 11330

a) Prescripția potrivit articolului 11 din Directiva 85/374 și înlocuirea unui pârât înainte de expirarea termenului de prescripție . . . . . I - 11330

i) Cursul termenului de prescripție potrivit articolului 11 din Directiva 85/374 într-un caz precum cel din acțiunea principală . . . . . I - 11330

ii) Posibilitatea înlocuirii unei părți cu producătorul înainte de expirarea termenului de prescripție prevăzut la articolul 11 din Directiva 85/374 I - 11332

b) Consecințele calificării unui furnizor drept producător în sensul articolului 3 din Directiva 85/374 . . . . . I - 11333

i) Calificarea unui furnizor drept producător în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză sau al articolului 3 alineatul (3) din Directiva 85/374 . . . . . I - 11333

ii) Consecințele calificării unui furnizor drept producător în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză sau al articolului 3 alineatul (3) din Directiva 85/374 . . . . . I - 11335

4. Rezumat . . . . . I - 11338

VII — Concluzie . . . . . I - 11338

I — Introducere

1. Prezenta cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată de House of Lords privește interpretarea articolului 11 din Directiva 85/374/CEE a Consiliului din 25 iulie 1985 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre cu privire la răspunderea pentru produsele cu defect [2]. Instanța de trimitere solicită Curții clarificări în special cu privire la aspectul dacă și în ce condiții producătorul unui produs poate fi introdus în calitate de pârât, prin înlocuire, într-un proces în care persoana prejudiciată a invocat din eroare drepturile sale rezultând din directivă împotriva unui furnizor al produsului, atunci când procesul a fost inițiat înainte de expirarea termenului de prescripție de zece ani prevăzut la articolul 11 din Directiva 85/374, iar cererea de înlocuire a pârâtului a fost depusă numai la expirarea acestui termen de zece ani.

2. Particularitatea acestei cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare este aceea că – deși este formulată diferit – a fost deja adresată prima oară Curții de High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division, care a judecat același litigiu în primă instanță, Curtea oferind răspunsul în Hotărârea din 9 februarie 2006, O'Byrne [3]. În măsura în care House of Lords, ca instanță de recurs în acest litigiu, are îndoieli în ceea ce privește aplicabilitatea exactă a soluției oferite de Curte, a adresat din nou Curții această întrebare preliminară.

II — Cadrul juridic

A — *Dreptul comunitar*

3. Articolul 1 din Directiva 85/374 prevede că „[p]roducătorul este răspunzător pentru prejudiciul cauzat de un defect al produsului său".

4. Articolul 3 din Directiva 85/374 prevede:

„(1) «Producător» reprezintă fabricantul unui produs finit, producătorul oricărei materii prime sau fabricantul unei părți componente, precum și orice persoană care, aplicându-și numele, marca sau alt semn distinctiv pe produs, se prezintă drept producătorul acestuia.

[…]

2 — JO L 210, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 183.
3 — Hotărârea din 9 februarie 2006, O'Byrne (C-127/04, Rec., p. I-1313).

(3) Atunci când nu poate fi identificat producătorul produsului, orice furnizor este considerat drept producător, cu excepția cazului în care acesta comunică persoanei prejudiciate, în termen util, identitatea producătorului sau a persoanei care i-a furnizat produsul. Aceleași norme se aplică în cazul unui produs importat, în cazul în care pe acesta nu este indicată identitatea importatorului menționat la alineatul (2), chiar în cazul în care numele producătorului este indicat."

5. Articolul 11 din Directiva 85/374 prevede:

„Statele membre prevăd în legislația lor că drepturile conferite persoanei prejudiciate în temeiul prezentei directive se sting la expirarea unui termen de zece ani de la data la care producătorul a pus în circulație produsul care a provocat prejudicii, cu excepția cazului în care persoana prejudiciată a inițiat, în această perioadă, o procedură judiciară împotriva producătorului."

B — *Dreptul național*

6. Regatul Unit a transpus Directiva 85/374 în partea I a Consumer Protection Act 1987, care a intrat în vigoare la 1 martie 1988.

7. Această lege a introdus în Limitation Act 1980 o nouă secțiune 11A, care prevede la alineatul 3:

„Acțiunile care intră în domeniul de aplicare al prezentei secțiuni nu pot fi formulate după expirarea unui termen de zece ani calculat cu începere de la data pertinentă […]; prezentul alineat are drept efect stingerea dreptului la acțiune la expirarea termenului de zece ani prevăzut mai sus, indiferent dacă a intervenit sau nu a intervenit decăderea din dreptul la acțiune sau dacă termenele prevăzute de dispozițiile următoare ale prezentei legi au început sau nu au început să curgă."

8. Potrivit secțiunii 35 din Limitation Act 1980, înlocuirea pârâtului în cadrul unui proces pendinte este, în principiu, interzisă la expirarea termenului de prescripție. În mod excepțional, unele dispoziții procedurale pot totuși conferi instanțelor dreptul de a accepta o astfel de înlocuire a unei părți după expirarea termenului de prescripție.

9. Posibilitatea înlocuirii unei părți după expirarea termenului de prescripție în cazul în care o acțiune este introdusă din eroare împotriva unei persoane fără calitate procesuală este reglementată de articolul 19.5 alineatul (3) litera (a) din Civile Procedure Rules. Instanțele naționale dispun de o largă putere de apreciere în aplicarea acestei dispoziții. În această situație, instanțele țin seama de faptul că pârâtul nu mai beneficiază de efectul favorabil al prescripției, astfel încât

înlocuirea pârâtului nu este admisă, chiar în cazul respectării tuturor condițiilor materiale, decât atunci când acest lucru se dovedește întemeiat având în vedere împrejurările cauzei.

III — Situația de fapt și cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare

A — *Situația de fapt*

10. Pârâtul din procedura principală a fost vaccinat în copilărie la un cabinet medical din Regatul Unit cu vaccinul HIB, al cărui producător era societatea franceză Pasteur Mérieux Sérums et Vaccins SA care și-a schimbat ulterior denumirea în Aventis Pasteur SA (denumită în continuare „APSA"). Vaccinul a fost comercializat în Regatul Unit de societatea britanică Mérieux UK Limited, o filială deținută în proporție de 100 % de APSA. În 1994, APSA a înființat o societate comună cu firma Merck Inc. Mérieux UK Limited a fost transformată în filiala acestei societăți comune și ulterior și-a schimbat denumirea în Aventis Pasteur MSD (denumită în continuare „APMSD").

11. Vaccinul administrat intimatului din acțiunea principală făcea parte dintr-un lot de mai multe vaccinuri HIB, pe care APSA l-a trimis APMSD la 18 septembrie 1992. La 22 septembrie 1992, acest transport a parvenit APMSD, care a plătit în mod corect factura emisă în acest sens.

12. La o dată imprecisă – probabil la sfârșitul lunii septembrie 1992 sau la începutul lunii octombrie 1992 – APMSD a vândut o parte a acestui transport, din care făcea parte vaccinul administrat intimatului din acțiunea principală, către Department of Health (Ministerul Sănătății) și l-a livrat unui spital desemnat de acesta care, la rândul său, l-a livrat cabinetului medical unde a fost vaccinat intimatul din acțiunea principală la 3 noiembrie 1992.

13. Ulterior, intimatul din acțiunea principală a suferit grave leziuni cerebrale. Aceste leziuni i-au fost provocate de vaccinul care ar fi fost defectuos.

14. La 2 noiembrie 2000, intimatul din acțiunea principală a introdus acțiune împotriva APMSD. În cererea introductivă notificată la 1 august 2001, acesta a invocat faptul că vaccinul a fost produs de APMSD și era defectuos. Prin întâmpinarea notificată la 29 noiembrie 2001, APMSD a răspuns că era doar distribuitorul vaccinului administrat

intimatului din acțiunea principală. La 17 aprilie 2002, APMSD a desemnat drept producător, la cererea formulată în acest scop, societatea Pasteur Mérieux Sérums et Vaccins SA.

15. La 16 octombrie 2002, intimatul din acțiunea principală a formulat o acțiune separată împotriva APSA, în care a solicitat daune interese pentru motivul că APSA era producătorul vaccinului. În acest al doilea proces, APSA a recunoscut că era producătorul vaccinului, dar a susținut că acțiunea formulată împotriva sa era prescrisă. Punerea în circulație a produsului s-a realizat la 18 septembrie 1992 prin expediere către APMSD, care l-a primit la 22 septembrie 1992. În conformitate cu secțiunea 11A alineatul (3) din Limitation Act 1980, termenul de prescripție de zece ani s-a împlinit la 22 septembrie 2002.

16. Pe lângă acest nou proces împotriva APSA, intimatul din acțiunea principală a solicitat la 10 martie 2003 introducerea în cauză în calitate de pârât a APSA în prima acțiune formulată împotriva APMSD în locul acesteia din urmă. În susținerea cererii, intimatul din acțiunea principală a afirmat că, în prima acțiune din noiembrie 2000, a desemnat în mod greșit APMSD drept producător al vaccinului. APSA s-a opus cererii de înlocuire a pârâtului și a afirmat că dreptul național, în măsura în care permite o astfel de înlocuire a pârâtului la expirarea termenului de prescripție, nu ar fi compatibil cu articolul 11 din Directiva 85/374. Intimatul din acțiunea principală contestă această susținere.

B — *Prima cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare și Hotărârea O'Byrne*

17. În aceste condiții, High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division, a suspendat judecarea primei cauze pendinte pe rolul său și a adresat Curții trei întrebări preliminare. High Court of Justice a solicitat clarificări în special cu privire la momentul în care un produs, într-un caz precum cel din acțiunea principală, trebuie să fie considerat pus în circulație în sensul articolului 11 din Directiva 85/374 (prima întrebare preliminară), dacă o acțiune greșit îndreptată împotriva unei alte întreprinderi decât producătorul poate fi considerată o „procedură judiciară împotriva producătorului" în sensul articolului 11 (a doua întrebare preliminară) și dacă articolul 11 permite, în aceste condiții, o înlocuire a pârâtului cu producătorul, admisă de instanțe, în cazul în care procesul relevant a fost inițiat înainte de expirarea termenului de prescripție de zece ani, iar înlocuirea pârâtului a fost solicitată doar la expirarea acestui termen de prescripție (a treia întrebare preliminară).

18. Ca răspuns la aceste întrebări, Curtea a decis în Hotărârea O'Byrne:

„1) Articolul 11 din Directiva 85/374/CEE a Consiliului din 25 iulie 1985 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre cu privire la răspunderea pentru produsele cu defect trebuie interpretat în sensul că un produs este pus în circulație atunci

când a ieșit din procesul de fabricație pus în aplicare de producător și a intrat într-un proces de comercializare în care este oferit publicului în scopul de a fi utilizat sau consumat.

2) Atunci când o acțiune este introdusă împotriva unei societăți considerate în mod eronat ca fiind producătorul unui produs, deși, în realitate, acesta era produs de o altă societate, trebuie în principiu ca dreptul național să stabilească condițiile potrivit cărora înlocuirea unei părți cu altă parte poate interveni în cadrul unei astfel de acțiuni. O instanță națională care examinează condițiile cărora le este subordonată această înlocuire trebuie totuși să asigure respectarea domeniului de aplicare *ratione personae* al Directivei 85/374, astfel cum acesta este determinat la articolele 1 și 3 din aceasta."

C — *Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată de House of Lords*

19. Ulterior Hotărârii O'Byrne, High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division, a primit, la 20 octombrie 2006, cererea intimatului din acțiunea principală în vederea înlocuirii pârâtului pentru motivul că în mod eronat ar fi fost desemnată APMSD în locul APSA drept pârât. APSA a formulat acțiune la Court of Appeal, care a respins această acțiune la 9 octombrie 2007. House of Lords a acceptat ca APSA să formuleze recurs.

20. În acest recurs, House of Lords trebuie să decidă dacă unele dispoziții juridice ale unui stat membru care, într-un caz precum cel din acțiunea principală, permit înlocuirea pârâtului în defavoarea adevăratului producător sunt conforme Directivei 85/374. Această întrebare a fost deja adresată Curții prin a doua și a treia întrebare ale primei trimiteri preliminare, iar Curtea a răspuns la acestea în Hotărârea O'Byrne. House of Lords s-a confruntat totuși cu dificultăți majore de interpretare în stabilirea aplicabilității soluției propuse.

21. Acesta este contextul în care House of Lords a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

Faptul că legislația unui stat membru permite înlocuirea cu un nou pârât în cadrul unei acțiuni introduse în temeiul directivei după expirarea termenului de zece ani prevăzut pentru valorificarea drepturilor în temeiul articolului 11 din directivă, în cazul în care singura persoană desemnată în calitate de pârât într-o procedură inițiată în această perioadă de zece ani era o persoană care nu

intra sub incidența articolului 3 din directivă, este compatibil cu directiva menționată anterior?

IV — Procedura în fața Curții

22. Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare din 11 iunie 2008 a fost primită de Curte la 5 august 2008. În cadrul procedurii scrise, au depus observații atât intimatul și recurenta din acțiunea principală, cât și Comisia. Intimatul și recurenta din acțiunea principală, precum și Comisia și-au susținut observațiile oral în ședința din 30 iunie 2009.

V — Argumentele părților

23. APSA subliniază că Directiva 85/374 se întemeiază pe o comparare complexă a intereselor. În schimbul răspunderii fără culpă a producătorului pentru produs, directiva prevede câteva cauze de exonerare, precum și alte mecanisme de protejare pentru producător. În acest context, articolul 11 prevede că drepturile consumatorului conferite de directivă se sting în orice caz la expirarea unui termen de la data la care a pus în circulație produsul. Singura posibilitate de întrerupere a cursului prescripției ar fi introducerea unei acțiuni împotriva unui producător în sensul articolului 3. Întrucât Directiva 85/374 are ca obiect armonizarea totală a aspectelor reglementate, definiția producătorului de la articolul 3 ar fi exhaustivă. Ținând cont de faptul că APMSD nu este un producător în sensul articolului 3, procedura inițiată împotriva APMSD nu a întrerupt cursul prescripției de zece ani. Așadar, drepturile persoanei prejudiciate s-ar fi stins la expirarea acestui termen, astfel încât nu ar mai fi posibil ca aceasta să continue valorificarea în instanțe a drepturilor respective împotriva APMSD, în calitate de pârât inițial, sau împotriva APSA, în calitate de pârât nou introdus în cauză.

24. În opinia intimatului din acțiunea principală, Directiva 85/374 nu se opune unei reglementări procedurale naționale potrivit căreia furnizorul unui produs, acționat în judecată înainte de expirarea termenului de prescripție de zece ani prevăzut la articolul 11, ar putea fi înlocuit în împrejurări excepționale de producătorul produsului în cadrul unei înlocuiri a pârâtului, și aceasta chiar în situația în care cererea de înlocuire a părții a fost formulată doar după expirarea termenului de prescripție de zece ani. O astfel de reglementare ar trebui mai ales să fie considerată conformă cu directiva, din moment ce înlocuirea unei părți presupune ca reclamantul să fi vrut de la început să invoce drepturile sale împotriva unui producător și ca instanțele naționale să poată respinge cererea de înlo-

cuire a unei părți atunci când noul pârât nu a avut cunoștință, înainte de expirarea termenului de zece ani, de intenția reclamantului de a-și exercita drepturile împotriva unui producător.

25. Potrivit Comisiei, instanța de trimitere dorește, în esență, să afle dacă, în cadrul acțiunii principale, o înlocuire a pârâtului, admisibilă în temeiul dreptului național, ar fi compatibilă cu Directiva 85/374 în cazul în care persoana prejudiciată a introdus o acțiune pentru a-și valorifica drepturile înainte de expirarea termenului de prescripție de zece ani nu împotriva producătorului în sensul articolului 3 alineatul (1), ci, în mod eronat, împotriva unui furnizor calificat drept producător potrivit articolului 3 alineatul (3) din directivă și solicită înlocuirea pârâtului doar după expirarea acestui termen de zece ani. Aceasta susține că răspunsul la această întrebare trebuie să fie unul afirmativ.

VI — Apreciere juridică

26. Prin cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare, instanța de trimitere solicită Curții să răspundă la o întrebare adresată deja în cadrul aceluiași litigiu de High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division, ca instanță anterioară și la care a răspuns în Hotărârea O'Byrne [4].

27. Chiar dacă prin prima Hotărâre O'Byrne, Curtea a pronunțat o decizie definitivă al cărei efect obligatoriu se extinde nu doar la instanța de trimitere, ci la toate instanțele care trebuie să se pronunțe în aceeași cauză, formularea pentru a doua oară a aceleiași întrebări în cadrul aceluiași litigiu este admisibilă [5]. Potrivit jurisprudenței constante, o nouă trimitere preliminară se poate justifica în special atunci când instanța națională întâmpină dificultăți de înțelegere sau de aplicare a hotărârii, când adresează Curții o nouă întrebare privind o problemă de drept sau când o sesizează cu elemente noi care ar putea determina Curtea să răspundă diferit la o întrebare la care a răspuns deja [6]. În această privință, revine în principiu instanței naționale să aprecieze dacă hotărârea preliminară pronunțată deja i-a furnizat un răspuns suficient de util sau dacă apreciază drept necesară o nouă trimitere preliminară [7].

28. În acest context, vom analiza mai întâi Hotărârea O'Byrne. Aceasta va constitui ulterior punctul de plecare pentru elaborarea propunerii de răspuns la noua cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare.

4 — Citată la nota de subsol 3.

5 — Rengeling, H.-W., Middeke, A., Gellermann, M., *Handbuch des Rechtsschutzes in der Europäischen Union*, München, 2003, alineatul 10, punctul 87.

6 — Hotărârea din 11 iunie 1987, X (14/86, Rec., p. 2545, punctul 12), și Ordonanța din 5 martie 1986, Wünsche (69/85, Rec., p. 947, punctul 15).

7 — A se vedea cu privire la acest subiect Dauses, A., „P – Gerichtsbarkeit der EU", *in Handbuch des EU-Wirtschaftsrechts* (editor von Dauses, M.), P. II, punctul 224 (EL 23).

A — *Prima cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare și Hotărârea O'Byrne*

1. Prima întrebare preliminară: data punerii în circulație a unui produs

29. În Hotărârea O'Byrne, Curtea trebuia să hotărască mai întâi dacă, în cazul în care un produs este vândut de întreprinderea producătoare unei filiale însărcinate cu distribuirea, produs pe care ea însăși îl revinde unui terț, articolul 11 din Directiva 85/374 trebuie interpretat în sensul că produsul este pus în circulație în momentul transmiterii de la întreprinderea producătoare către filială sau chiar în momentul transmiterii de la această filială către un terț.

30. În răspunsul la această întrebare preliminară, Curtea a subliniat că reglementarea cuprinsă la articolul 11 din Directiva 85/374, care limitează în timp drepturile conferite persoanei prejudiciate, ar avea caracter neutru. Stabilirea limitelor în timp pentru o acțiune a persoanei prejudiciate trebuie, așadar, să corespundă unor criterii obiective [8].

31. În continuare, Curtea a menționat principiul potrivit căruia un produs trebuie considerat ca fiind pus în circulație în sensul articolului 11 din directivă atunci când a ieșit din procesul de fabricație pus în aplicare de producător și a intrat într un proces de comercializare în care este oferit publicului în scopul de a fi utilizat sau consumat. În această privință, ar fi irelevant în principiu dacă produsul a fost vândut utilizatorului sau consumatorului direct de producător ori dacă această vânzare a avut loc în cadrul unui proces de comercializare în care sunt implicați unul sau mai mulți furnizori [9].

32. Când legăturile dintre un producător și un furnizor sunt totuși atât de strânse încât acesta din urmă ar fi în realitate implicat în procesul de fabricație, acest furnizor ar intra în domeniul de aplicare al noțiunii de producător în sensul articolului 11 din directivă, iar produsul nu ar fi considerat ca fiind pus în circulație prin simpla remitere către acest furnizor. Revine instanțelor naționale să aprecieze dacă o astfel de legătură strânsă există [10].

2. Analiza răspunsului Curții la prima întrebare preliminară

33. În răspunsul la prima întrebare preliminară, Curtea a constatat în esență că, în principiu, un produs este pus în circulație din momentul în care producătorul îl remite furnizorului. Dacă producătorul și un furnizor au totuși legături atât de strânse încât furnizorul trebuie să fie considerat în realitate

8 — Hotărârea O'Byrne (citată la nota de subsol 3, punctul 26).

9 — *Idem*, punctul 27 și următoarele.

10 — *Idem*, punctul 29 și următoarele.

ca fiind implicat în procesul de fabricație, și acest furnizor este asimilat unui producător în sensul articolelor 7 și 11 din Directiva 85/374. Într-un astfel de caz, produsul este considerat ca fiind pus în circulație de la data remiterii sale de către furnizor unui terț.

34. Întrucât noțiunea de producător utilizată la articolele 7 și 11 din directivă face trimitere la definiția legală a producătorului de la articolul 3, Curtea a optat în fond în Hotărârea O'Byrne pentru o interpretare funcțională a noțiunii de producător în sensul articolului 3. Pentru a stabili domeniul de aplicare exact și semnificația acestei interpretări funcționale, vom prezenta mai întâi diferitele categorii de producători în temeiul articolului 3 și vom clarifica ulterior la care categorie de producător a făcut Curtea referire. Vom demonstra apoi modul în care această interpretare funcțională se corelează cu dispozițiile Directivei 85/374 privind prescripția.

a) Noțiunea de producător pe mai multe nivele în temeiul articolului 3 din Directiva 85/374

35. Pentru a determina domeniul de aplicare personal al Directivei 85/374, legiuitorul a avut ca punct de pornire noțiunea de producător complex și pe mai multe nivele care este descrisă la articolul 3 și care cuprinde patru categorii diferite de producători:

(1) producător *stricto sensu*, care fabrică un produs finit, o materie primă sau o parte componentă [articolul 3 alineatul (1) prima teză];

(2) cvasiproducătorul care, aplicându-și numele, marca sau alt semn distinctiv pe produs, se prezintă drept producătorul acestuia [articolul 3 alineatul (1) a doua teză];

(3) importatorul care importă produsul în cadrul activității sale comerciale în scopul distribuirii în Comunitate [articolul 3 alineatul (2)];

(4) furnizorul care distribuie produsul, atunci când producătorul – sau, în cazul produselor importate, importatorul – nu poate fi identificat și când furnizorul nu comunică, în termen util, numele producătorului sau al persoanei care i-a furnizat produsul [articolul 3 alineatul (3)].

36. Remarcând în Hotărârea O'Byrne că o entitate care a făcut parte în mod formal din lanțul de distribuție trebuie, datorită integrării sale în procesul de fabricație, să fie apreciat din punct de vedere funcțional drept producător, a făcut referire implicit, dar în același timp indubitabil, la categoria de producător *stricto sensu* conform articolului 3 alineatul (1) prima teză. Doar producătorul *stricto sensu* pune în aplicare un proces de fabricație a unui produs și este, prin urmare, în măsură să organizeze acest proces înglobând și alte entități.

37. În consecință, interpretarea funcțională a noțiunii de producător, utilizată în Hotărârea O'Byrne, face trimitere la categoria de producător *stricto sensu* conform articolului 3 alineatul (1) prima teză din Directiva 85/374. Celelalte categorii de producători nu sunt, dimpotrivă, avute în vedere de această interpretare funcțională.

38. Revine instanțelor naționale să constate dacă, într-un caz singular, un furnizor al unui produs trebuie considerat, din punct de vedere funcțional, producător în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză din Directiva 85/374. În acest context, Curtea a precizat totuși deja în mod clar în Hotărârea O'Byrne [11] că, pentru a aprecia dacă producătorul și un furnizor au legături atât de strânse încât furnizorul trebuie să fie considerat în realitate ca fiind implicat în procesul de fabricație, nu are importanță, în principiu, dacă producătorul și furnizorul sunt sau nu sunt două persoane juridice diferite. Este de asemenea neimportant dacă producătorul *stricto sensu* a emis factură pentru produse entității în cauză și dacă aceasta din urmă a plătit prețul ca oricare alt cumpărător. În plus, este irelevant să se știe care persoană a avut la un moment dat dreptul de proprietate asupra produselor. Dimpotrivă, este important să se cunoască dacă este vorba de întreprinderi care desfășoară activități de producție diferite sau dacă este vorba de întreprinderi dintre care una, filiala, este doar distribuitorul sau depozitarul produsului fabricat de societatea-mamă.

39. Ținând cont de aceste indicații, aspectul determinant în clasificarea unui furnizor ca producător – funcțional – al unui produs în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză din Directiva 85/374 este dacă producătorul, după remiterea produsului către acest furnizor, care face parte în mod formal din lanțul de distribuție, și-a păstrat *de facto* controlul asupra produsului remis [12]. Aceasta ar fi situația în special atunci când furnizorul nu își determină în mod autonom comportamentul pe piață, ci, dimpotrivă, urmează instrucțiunile producătorului care îl controlează.

11 — *Idem*, punctul 30 și următoarele.

12 — În acest sens, a se vedea de asemenea concluziile avocatului general Geelhoed prezentate în cauza O'Byrne (citată la nota de subsol 3, punctul 43), potrivit căruia criteriul trebuie să fie controlul sau renunțarea la controlul asupra produsului. A se vedea de asemenea Viney, G., Jourdain, P., *Les conditions de la responsabilité*, ediția a treia, Paris, 2006, p. 881, Jourdain, P., „Responsabilité civile. Responsabilités spéciales. Produits défectueux", *RTD civ*. 2006, p. 331 și 333.

40. Problema transmiterii controlului de fapt asupra unui produs trebuie abordat de instanțele naționale printr-un examen de la caz la caz și ținând cont în special de procesul de fabricație și de distribuție pus în aplicare de producător. Cu toate acestea, nu trebuie ignorat faptul că, în ceea ce privește operațiunile interne ale unui grup, remiterea unui produs nu atrage în mod normal după sine pierderea controlului, în special atunci când este vorba – precum în acțiunea principală – de o livrare efectuată de producător către o filială pe care o deține integral.

41. În cazul în care produsul este transmis de producător către o filială deținută integral care face parte din lanțul de distribuție, se poate, așadar, presupune că producătorul își menține controlul asupra produsului până în momentul în care această filială a vândut produsul unei persoane sau unei entități din afara grupului. Această prezumție poate fi răsturnată. Realitatea economică este mult prea complexă pentru a fi posibil, fără a se lua în considerare împrejurările concrete, să se confirme faptul că un producător nu pierde controlul de fapt asupra unui produs atunci când îl remite unei entități din interiorul grupului. Dovada contrară privind pierderea controlului, precum și proba momentului exact al transmiterii produsului în interiorul grupului trebuie totuși efectuată de producătorul în sarcina căruia se află atât obligația de probă, cât și riscul de a nu putea face dovada. Pentru a preveni posibilitatea ca producătorul să obțină în acest context un avantaj procedural din relațiile din interiorul grupului, care sunt netransparente pentru consumator, trebuie impuse în plus exigențe ridicate în ceea ce privește această dovadă contrară.

42. În cazul în care nu se face dovada contrară privind pierderea controlului în cazul transmiterii în interiorul grupului, un furnizor care reprezintă o filială deținută în proporție de 100 % de producător și care a primit un produs de la acest producător trebuie considerat împreună cu societatea-mamă drept producător în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză din Directiva 85/374.

b) Data de la care începe să curgă termenul de prescripție potrivit articolului 11 din Directiva 85/374 în lumina interpretării funcționale a noțiunii de producător

43. Interpretarea funcțională a noțiunii de producător în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză din Directiva 85/374 ține în mod corect seama de comparația intereselor consumatorilor și ale producătorului introdusă de directivă. Acest lucru este evident în primul rând în legătură cu fixarea datei de la care începe să curgă termenul de prescripție potrivit articolului 11 din directivă la care High Court of Justice face referire în prima întrebare preliminară.

44. Referitor la prescripție, Directiva 85/374 prevede o dublă limitare în timp în ceea ce privește răspunderea producătorului pentru produse.

45. Pe de o parte, articolul 10 alineatul (1) prevede un termen de prescripție de trei ani care începe să curgă din ziua în care persoana prejudiciată a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască prejudiciul, defectul sau identitatea producătorului. Chiar dacă acest termen de prescripție este relativ scurt, faptul că nu începe să curgă decât de la momentul cunoașterii – sau al necunoașterii din neglijență – a faptelor principale pe baza cărora se naște dreptul la acțiune face ca acest termen să nu înceapă să curgă decât după mai mulți ani de la prima utilizare a produselor. În plus, potrivit articolului 10 alineatul (2), acestui termen de prescripție îi sunt aplicabile dispozițiile naționale privind suspendarea sau întreruperea prescripției.

46. Pe lângă acest termen de prescripție „variabil” de trei ani, articolul 11 din directivă prevede un termen de prescripție „fix” de zece ani, care începe să curgă de la data punerii în circulație a produsului, care nu poate fi întrerupt decât prin inițierea unei proceduri judiciare împotriva producătorului și care conduce la stingerea drepturilor de care beneficiază persoana prejudiciată în temeiul directivei [13].

47. Deși Curtea a subliniat în Hotărârea O’Byrne, făcând trimitere la al zecelea considerent al Directivei 85/374, că acest termen de prescripție de zece ani ar institui o securitate juridică în interesul tuturor părților și ar avea în acest sens caracter neutru, în opinia noastră, nu se poate ignora faptul că articolul 11 în contextul global al directivei produce înainte de toate efect neutralizant în favoarea producătorului.

48. Astfel cum a remarcat în mod corect avocatul general Geelhoed în concluziile sale din 2 iunie 2005 prezentate în cauza O’Byrne [14], Directiva 85/374 are ca obiectiv

13 — Întrucât drepturile conferite de directivă se sting, potrivit articolului 11, după expirarea termenului de zece ani, în general acest termen nu este considerat în doctrină un termen de prescripție, ci un „termen de decădere” care, prin referire la noțiuni de drept național, este descris între altele drept „von Amtwegen zu beachtende Ausschlussfrist” (Graf von Westphalen, F., *Produkthaftungshandbuch*, vol. 2, ediția a doua, München, 1999, § 79, punctul 15), „vervaltermijn” (Dommering-van Rongen, L., *Productaansprakelijkheid*, Amsterdam, 2000, p. 92 și 93), „délai d’extinction” (le Tourneau, Ph., *Droit de la responsabilité et des contrats*, ediția a șasea, Paris, 2006, punctul 8461). O astfel de utilizare de noțiuni dezvoltate în dreptul național implică totuși riscul ca principiile de drept procedural inerente acestor noțiuni să intre în mod direct în interpretarea articolului 11 din directivă. În plus, în al zecelea considerent al directivei se face expres referire la un „termen de prescriere uniformă a acțiunii în despăgubiri”. În aceste împrejurări, Curtea a descris în mod corect în Hotărârea O’Byrne (citată la nota de subsol 3), iar avocatul general Geelhoed, în concluziile prezentate în acea cauză, termenul de zece ani potrivit articolului 11 din Directiva 85/374 drept un termen de prescripție, această noțiune fiind interpretată în sensul dreptului comunitar.

14 — Concluziile avocatului general Geelhoed prezentate în cauza O’Byrne (citată la nota de subsol 3, punctul 29).

protejarea consumatorului prin instituirea unei răspunderi fără culpă a producătorului – dar cu posibilități de exonerare de răspundere – în cazurile în care un prejudiciu este cauzat de un defect al produsului său. Această clasificare a răspunderii producătorului drept răspundere fără culpă rezultă în mod direct din al doilea considerent al Directivei 85/374, potrivit căruia răspunderea fără culpă a producătorului constituie singurul mijloc prin care s-ar putea reglementa în mod corect problema justei repartizări a riscurilor legate de producția tehnologică modernă [15]. Această calificare drept răspundere fără culpă se confirmă prin analizarea conținutului și a structurii directivei. Astfel, prejudiciul care trebuie reparat este descris în mod consecvent ca fiind cauzat de un defect al produsului, fără nicio referire la un comportament neglijent sau culpabil al producătorului [16]. În acest context, potrivit articolului 6 din Directiva 85/374, criteriul în funcție de care este apreciat un defect al produsului este așteptarea legitimă a consumatorului, iar nu obligația de precauție pe care trebuie să o respecte producătorii [17].

49. Răspunderea fără culpă a producătorului este limitată în timp și se stinge, potrivit articolului 11 din Directiva 85/374, cel târziu la zece ani de la data la care produsul a fost pus în circulație. Acest termen de prescripție „fix" de zece ani se justifică în principal prin faptul că răspunderea fără culpă reprezintă o obligație mai dificilă pentru producători decât răspunderea potrivit dispozițiilor obișnuite privind răspunderea contractuală sau delic-

15 — A se vedea cu privire la acest aspect doar Borghetti, J.-S., *La responsabilité du fait des produits. Etude de droit comparé*, Paris, 2004, punctul 434, p. 432 și următoarele.

16 — A se vedea doar Taschner, H. C., „Product liability: basic problems in comparative law perspective" în *Product Liability in Comparative Perspective* (editor Fairgrieve, D.), Cambridge, 2005, p. 155 și 161, unde este subliniat faptul că articolul 4 din Directiva 85/374 la nivelul situației de fapt presupune numai un prejudiciu, un defect și o legătură de cauzalitate, comportamentul producătorului fiind irelevant. Răspunderea producătorului ar fi astfel nu „fault based", ci, dimpotrivă, „defect based".

17 — Problema clasificării dogmatice a răspunderii producătorului a condus totuși la o dezbatere deosebit de animată în doctrina de limbă germană în care s-a propus nu doar o clasificare ca răspundere fără culpă, ci, dimpotrivă, și ca răspundere obiectivă, ca o combinație de diferite elemente specifice răspunderii pentru culpă și răspunderii fără culpă, în funcție de tipul de defect, sau chiar ca un amestec de răspundere obiectivă și de răspundere fără culpă pentru produsele cu defect (a se vedea doar Oechsler, J., în Staudinger, *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Buch 2, Berlin, 2002, introducere la ProdHaftG, punctul 27). Și în alte sisteme de drept problema naturii juridice a răspunderii producătorului a fost interpretată foarte diferit în cadrul sistemelor de drept naționale, utilizându-se, între altele, noțiunile „răspundere cvasiobiectivă", „răspundere mixtă" (le Tourneau, Ph., op. cit, nota de subsol 13, punctul 8350) sau „răspundere de plin drept" în doctrina franceză, „risicoaansprakelijkheid" (van Empel, M., Ritsema, H. A., *Aansprakelijkheid voor producten*, ediția a doua, Deventer, 1992, p. 53) și „risicoaansprakelijkheid met schuldelementen" (Dommering-van Rongen, L., op. cit, nota de subsol 13, p. 36) în doctrina olandeză, „objectieve aansprakelijkheid met eerbiedigend karakter" în doctrina belgiană (Wuyts, D., „Productaansprakelijkheid: een Richtlijn voor (n)iets?", TBBR 2008, p. 3 și 7). Totuși, se omite frecvent în această dezbatere faptul că Directiva 85/374 a introdus o reglementare comunitară a răspunderii căreia nu se i pot aplica în mod facil noțiunile de răspundere din dreptul național. În măsura în care potrivit modului de redactare, scopului și structurii Directivei 85/374, culpa nu este în mod clar o condiție a unei răspunderi, răspunderea reglementată în directivă trebuie clasificată în dreptul comunitar drept o răspundere fără culpă (în mod corect s-a susținut în Taschner, H. C., Frietsch, E., *Produkthaftungsgesetz und EG-Produkthaftungsrichtlinie*, München, 1990, ediția a doua, articolul 1 din directivă, nr. 2. A se vedea de asemenea v. Bar, C., *Gemeineuropäisches Deliktsrecht*, vol. II, München, 1999, punctul 391, unde această răspundere este descrisă foarte nuanțat ca fiind o răspundere întemeiată pe un regim foarte strict de repartizare a riscurilor).

tuală. Pentru a nu împiedica dezvoltarea tehnologică [18], pentru a menține constrângerile suplimentare pentru producători în anumite limite și pentru a face posibilă asigurarea riscului pentru răspundere [19], legiuitorul a considerat necesar să limiteze în timp răspunderea fără culpă și să garanteze producătorilor o dată finală fixă și uniformă în întreaga Comunitate.

50. În economia generală a Directivei 85/374, limita superioară de zece ani pentru răspunderea producătorului prevăzută la articolul 11 trebuie, așadar, interpretată drept o contrapartidă la caracterul neculpabil al acestei răspunderi pentru produse. Rezultă de aici în mod direct că o deplasare a datei de la care curge acest termen de prescripție are în mod obligatoriu efecte asupra comparației intereselor consumatorilor și ale producătorului introdusă de directivă. Dacă termenul de prescripție începe să curgă la o dată ulterioară, se mărește nu doar protecția consumatorului, ci și riscul pentru răspundere al producătorului. Dacă, dimpotrivă, termenul de prescripție începe să curgă mai devreme, se reduce protecția consumatorului și – în paralel – riscul răspunderii producătorului.

51. Pentru a împiedica o reducere nejustificată a termenului de prescripție în detrimentul consumatorului, Curtea, în Hotărârea O'Byrne, interpretând noțiunea „punere în circulație" ca fiind un eveniment care declanșează curgerea termenului, s-a concentrat în principal mai curând asupra procesului de fabricație pus în aplicare de producător și a controlului exercitat în acest context decât asupra remiterii materiale a produsului de către producător unei alte entități. Remiterea produsului către o filială, care din punct de vedere formal face parte din lanțul de distribuție, nu reprezintă o punere în circulație a produsului dacă remiterea constituie o operațiune pur internă a întreprinderii, iar producătorul nu pierde controlul asupra produsului.

52. Curtea s-a folosit astfel de o interpretare funcțională a noțiunii de producător în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză din Directiva 85/374 pentru a evita ca termenul de prescripție să poată începe să curgă ca urmare a operațiunilor interne ale întreprinderii, în condițiile în care produsul nu a părăsit încă sfera de control a producătorului. Soluția contrară ar fi avut efectul de a furniza

18 — Deși potrivit articolului 7 litera (e) din directivă, producătorul nu este răspunzător atunci când se dovedește că stadiul cunoștințelor științifice și tehnice în momentul punerii în circulație a produsului nu permitea descoperirea existenței defectului, producătorului îi incumbă sarcina probei și, prin urmare, suportă și riscul acestei probe exoneratoare. Astfel, acest motiv de apărare nu poate decât să elimine parțial riscul încetinirii procesului inovativ inerent în cazul răspunderii fără culpă pentru produse. În aceste împrejurări, al unsprezecelea considerent al Directivei 85/374 evidențiază în mod întemeiat că produsele se uzează în timp, normele de siguranță devin mai riguroase, iar știința și tehnologia progresează și că, de aceea, nu ar fi echitabil ca producătorul să fie răspunzător pe o perioadă nelimitată pentru defectele produselor sale.

19 — Se face referire în doctrina relevantă în special la posibilitatea asigurării riscului pentru răspunderea pentru produse drept principala cauză pentru introducerea termenului de prescripție de zece ani potrivit articolului 11 din Directiva 85/374; a se vedea Borghetti, J.-S., op. cit. (nota de subsol 15), p. 491 și următoarele, van Wassenaer van Catwijck, A, *Productenaansprakelijkheid in Europees verband*, ediția a doua, Zwolle, 1991, p. 104, Kullmann, H. J., *Produkthaftungsgesetz*, ediția a doua, Berlin, 1997, p. 149.

producătorilor un mijloc de a reduce în mod considerabil termenul de prescripție de zece ani prin stocarea și prin păstrarea produselor în cadrul grupului [20], fapt care ar conduce la rândul său la o perturbare a echilibrului instituit de directivă între interesele producătorilor și cele ale consumatorilor.

3. A doua și a treia întrebare preliminară: introducerea în cauză a unui producător într-o procedură pendinte prin intermediul înlocuirii pârâtului

53. Prin a doua și a treia întrebare preliminară la care Curtea a trebuit să răspundă în Hotărârea O'Byrne, instanța de trimitere urmărea, în esență, să afle dacă dreptul național poate conferi instanțelor posibilitatea de a aprecia o procedură, inițiată din eroare împotriva unei alte persoane decât producătorul, ca fiind o „procedură judiciară împotriva producătorului" în sensul articolului 11 din Directiva 85/374 (a doua întrebare preliminară), dacă în acest context articolul 11 nu se opune unei reglementări naționale potrivit căreia producătorul poate fi, prin intermediul înlocuirii unei părți, introdus în cauză ca pârât într-o procedură care, înaintea expirării termenului de zece ani, a fost introdusă din eroare împotriva unei alte întreprinderi, deși cererea de înlocuire a unei părți a fost formulată doar după expirarea acestui termen, iar împotriva producătorului nu a fost inițiată nicio altă procedură judiciară pentru produsul în cauză (a treia întrebare preliminară).

54. În cadrul răspunsului la aceste întrebări preliminare pe care le-a examinat împreună, Curtea a constatat mai întâi că directiva nu a indicat ce norme procedurale ar trebui aplicate atunci când partea prejudiciată formulează o acțiune întemeiată pe răspunderea pentru produsele cu defect și desemnează în mod eronat persoana producătorului. Din acest motiv dreptul procedural național stabilește condițiile în care este admisibilă înlocuirea unei părți în cadrul unei astfel de acțiuni [21].

55. În consecință, Curtea a subliniat că directiva ar viza o armonizare totală a aspectelor pe care le reglementează și că definiția categoriei de persoane responsabile de la articolele 1 și 3 ar trebui considerată exhaustivă. În cadrul acestei reglementări, alte persoane pot fi considerate producători numai în cazurile limitativ prevăzute la articolul 3 [22].

56. Ținând seama de aceste considerații, Curtea, răspunzând la a doua și la a treia întrebare preliminară, a ajuns la concluzia că,

20 — În acest sens, a se vedea de asemenea concluziile avocatului general Geelhoed prezentate în cauza O'Byrne (citate la nota de subsol 3, punctul 48 și următoarele).

21 — Hotărârea O'Byrne (citată la nota de subsol 3, punctul 34).

22 — *Idem*, punctele 35 și 37.

într-un caz precum cel din acțiunea principală, dreptul național stabilește în principiu condițiile în care este admisibilă înlocuirea unei părți. La momentul examinării condițiilor unei astfel de înlocuiri, instanța națională trebuie totuși să vegheze la respectarea domeniului de aplicare personal al directivei, astfel cum a fost stabilit la articolul 3 [23].

4. Analiza răspunsului Curții la a doua și la a treia întrebare preliminară

57. O analiză aprofundată a Hotărârii O'Byrne ne conduce la concluzia că răspunsul Curții la a doua și la a treia întrebare preliminară și în special cerința că trebuie să vegheze la respectarea domeniului de aplicare personal al Directivei 85/374 la momentul examinării condițiilor înlocuirii unei părți lasă posibilitatea de a interpreta în două moduri fundamental diferite.

58. Pe de o parte, hotărârea ar putea fi interpretată în sensul că înlocuirea unui părți – legală în dreptul național – satisface cerințele Directivei 85/374 dacă pârâtul „înlocuit" face obiectul domeniului de aplicare personal al Directivei 85/374, iar procedura a fost inițiată în mod eronat – și implicit cu bună-credință –, dar în termen, împotriva unei alte întreprinderi decât producătorul, și în cazul în care cererea de înlocuire a unei părți a fost formulată doar la expirarea termenului de prescripție de zece ani. În mod evident, High Court of Justice a adoptat această interpretare în hotărârea pronunțată la 20 octombrie 2006 de admitere a cererii formulate de intimatul din recurs în vederea unei înlocuiri a unei părți. House of Lords pare de asemenea înclinată să adopte aceeași interpretare.

59. Deși prima interpretare este compatibilă cu dispozitivul Hotărârii O'Byrne, în opinia noastră, această hotărâre conține câteva indicii că, în hotărârea sa, Curtea a ajuns la concluzia opusă.

60. O analiză globală a Hotărârii O'Byrne, care are în vedere în special modul de reformulare de către Curte a celei de a doua și de a treia întrebări preliminare, susține cea de a doua interpretare. Curtea a rezumat aceste două întrebări în una singură și a răspuns în sensul că dreptul național stabilește în principiu condițiile în care este admisibilă înlocuirea unei părți, dar că instanțele naționale nu pot extinde domeniul de aplicare personal al directivei atunci când examinează condițiile unei astfel de înlocuiri.

61. Prin invocarea obligației de respectare a domeniului de aplicare personal al Directivei

23 — *Idem*, punctul 39.

85/374, Curtea, răspunzând la a doua întrebare preliminară, a exclus posibilitatea de a considera o procedură inițiată din eroare împotriva unei alte întreprinderi decât producătorul ca fiind o „procedură judiciară împotriva producătorului" în sensul articolului 11 din Directiva 85/374, întrucât acest lucru ar însemna ca o întreprindere, care nu a făcut obiectul domeniului de aplicare al noțiunii de producător în sensul articolului 3, să poată fi calificată drept producător prin încălcarea domeniului de aplicare personal al Directivei 85/374.

62. Acest răspuns negativ la a doua întrebare preliminară implică, pentru aceleași motive, că trebuie să se răspundă negativ la a treia întrebare preliminară. Întrucât procedura inițiată din eroare împotriva unei alte întreprinderi decât producătorul nu poate fi calificată drept „procedură judiciară împotriva producătorului", nu are ca efect întreruperea prescripției în sensul articolului 11 din Directiva 85/374, iar drepturile împotriva adevăratului producător – dacă nu s-a introdus nicio acțiune separată împotriva acestuia – se sting la expirarea termenului de zece ani. În aceste condiții, este exclusă posibilitatea introducerii în cauză a producătorului în calitate de pârât, prin intermediul unei înlocuiri, într-un proces pendinte în care să se invoce împotriva unei alte întreprinderi drepturi care s-au stins. În caz contrar, procedura judiciară împotriva unei alte întreprinderi decât producătorul ar fi considerată *de facto* ca fiind o procedură îndreptată împotriva adevăratului producător, situație exclusă de Curte în răspunsul la a doua întrebare preliminară.

B — *Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată de House of Lords*

1. Considerații introductive

63. Prin cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare din 11 iunie 2008, House of Lords solicită, în esență, o nouă examinare a aspectului dacă înlocuirea unei părți ar fi compatibilă cu Directiva 85/374 în împrejurările din acțiunea principală. La formularea acestei întrebări preliminare, House of Lords a pornit de la ipoteza că furnizorul APMSD, pârât inițial în acțiunea principală, nu poate fi calificat drept producător în sensul articolului 3 din Directiva 85/374 și că cererea de înlocuire a unei părți a fost formulată doar la expirarea termenului de prescripție de zece ani prevăzut la articolul 11 din directivă.

64. Cu toate acestea, APSA a indicat că în procedura principală nu s-a clarificat încă definitiv dacă APMSD poate fi calificată drept producător în sensul articolului 3 din Directiva 85/374. De asemenea, nu s-a stabilit dacă introducerea acțiunii împotriva APSA la 16 octombrie 2002 a avut loc înainte de expirarea termenului de prescripție de zece ani conform articolului 11 din directivă. Întemeindu-se pe informațiile existente în documentele aflate la dosar, Comisia afirmă mai ales în acest context că APMSD ar trebui considerată producător în sensul articolului 3 din directivă și că întrebarea preliminară ar trebui reformulată în consecință.

65. Deși nu i se solicită să se pronunțe cu privire la situația de fapt din acțiunea principală, totuși Curtea poate, având în vedere particularitățile prezentei cauze, să furnizeze instanței de trimitere toate indicațiile utile pentru a-i facilita acesteia soluționarea acțiunii principale.

66. În aceste împrejurări, vom analiza mai întâi întrebarea preliminară în formularea aleasă de House of Lords. Vom examina în continuare premisele de la care a plecat House of Lords și vom evoca posibilele lor consecințe pentru răspunsul la întrebarea preliminară.

2. Imposibilitatea înlocuirii ca pârât a unui producător la expirarea termenului de prescripție în temeiul articolului 11 din Directiva 85/374

67. Problema centrală care trebuie clarificată pentru a răspunde la întrebarea preliminară adresată de House of Lords este dacă și în ce condiții poate dreptul național să confere unei persoane prejudiciate dreptul de a introduce în cauză producătorul în calitate de pârât, la expirarea termenului de prescripție definit la articolul 11 din Directiva 85/374, într-o acțiune introdusă înainte de expirarea termenului de prescripție din eroare împotriva furnizorului, și în acest fel să exercite împotriva producătorului drepturile conferite de directivă.

68. În opinia noastră, o astfel de înlocuire ca pârât a producătorului care este exonerat prin expirarea termenului de prescripție de zece ani este incompatibilă cu Directiva 85/374.

69. Mai întâi, trebuie remarcat că Directiva 85/374 urmărește, potrivit jurisprudenței constante, o armonizare totală a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre. Marja de apreciere de care dispun statele membre pentru reglementarea răspunderii pentru produsele cu defect este determinată integral de Directiva 85/374 însăși și trebuie dedusă din formularea, finalitatea și economia acesteia [24].

70. Curtea a hotărât în mod similar în jurisprudența sa constantă că articolul 13 din Directiva 85/374, potrivit căruia aceasta nu aduce atingere drepturilor pe care persoana prejudiciată le poate exercita în conformitate cu dispozițiile privind răspunderea contractuală sau extracontractuală sau pe baza unui regim special de răspundere existent la data publicării acestei directive, nu

24 — Hotărârea din 4 iunie 2009, Moteurs Leroy Somer (C-285/08, Rep., p. I-4733, punctul 20 și următoarele), Hotărârea din 10 ianuarie 2006, Skov și Bilka (C-402/03, Rec., p. I-199, punctul 22 și următoarele), Hotărârea din 25 aprilie 2002, Comisia/Franța (C-52/00, Rec., p. I-3827, punctele 16 și 24), Hotărârea din 25 aprilie 2002, Comisia/Grecia (C-154/00, Rec., p. I-3879, punctele 12 și 20), și Hotărârea din 25 aprilie 2002, González Sánchez (C-183/00, Rec., p. I-3901, punctul 25).

poate fi interpretat ca lăsând statelor membre posibilitatea de a menține un regim general de răspundere pentru produsele cu defect diferit de cel prevăzut de directiva menționată [25].

71. Conform acestor termene de prescripție, Directiva 85/374 stabilește nu doar durata minimă, dar și pe cele maxime ale răspunderii fără culpă a producătorului pentru produse [26], iar reglementarea prescripției potrivit articolului 11 trebuie în mod indiscutabil considerată o dispoziție de limitare a duratei maxime a răspunderii.

72. O interpretare a articolului 11 din Directiva 85/374 în conformitate cu formularea și cu economia acesteia demonstrează în mod indubitabil că drepturile pe care persoana prejudiciată le dobândește în temeiul acestei directive împotriva producătorului în cauză ar trebui să se stingă integral la expirarea termenului de prescripție prevăzut de aceasta. În diferitele versiuni lingvistice ale acestei dispoziții, stingerea acestor drepturi este descrisă, între altele, prin noțiunile „prenehajo", „erlöschen", „shall be extinguished", „s'éteignent", „se extinguirán", „si estinguono", „komen te vervallen". Termenii acestei dispoziții nu furnizează astfel niciun indiciu pentru a prezuma că drepturile conferite de directivă ar putea renaște dintr-un motiv oarecare după stingerea lor.

73. În plus, interpretarea potrivit căreia împlinirea prescripției în temeiul articolului 11 din Directiva 85/374 conduce la stingerea ireversibilă a drepturilor persoanei prejudiciate față de producătorul exonerat corespunde jurisprudenței Curții referitoare la obiectivele urmărite de directivă.

74. Curtea a hotărât în mod constant, făcând referire la primul considerent al Directivei 85/374, că această directivă ar trebui nu numai să evite diferențele în nivelul de protecție a consumatorilor, dar și să asigure o concurență nedenaturată și să faciliteze libera circulație a mărfurilor [27].

75. Dat fiind că aceste trei obiective coexistă, protecția consumatorilor nu este, în cadrul

25 — Hotărârile citate la nota de subsol 24: Moteurs Leroy Somer (punctul 22), Skov și Bilka (punctul 39), Comisia/Franța (punctul 21), Comisia/Grecia (punctul 17) și González Sánchez (punctul 30).

26 — Directiva 85/374 nu exclude totuși posibilitatea de a aplica reglementările naționale diferite privind răspunderea contractuală sau delictuală, dacă au temeiuri diferite. A se vedea Magnus, U., „Die Produkthaftung des Zwischenhändlers vor dem EuGH", *GPR* 2006, p. 121, 123, care în acest context remarcă în mod corect că directiva nu ar trebui interpretată ca fiind o reglementare a întregii problematici a răspunderii pentru produse, ci ca reprezentând doar o reglementare parțială – deși una de armonizare completă – a acestei probleme prin intermediul răspunderii fără culpă.

27 — A se vedea Hotărârile citate la nota de subsol 24 Moteurs Leroy Somer (punctul 29), Comisia/Franța (punctul 17), Comisia/Grecia (punctul 13) și González Sánchez (punctul 26).

Directivei 85/374, prioritară în raport cu celelalte două obiective legislative [28], spre deosebire de situația numeroaselor alte directive relative la consumatori [29]. Obiectivul Directivei 85/374 este să conducă la o repartizare justă a riscurilor între persoana prejudiciată și producător, astfel cum este confirmat în mod expres, între altele, la al șaptelea considerent [30].

76. În aceste împrejurări, Curtea a hotărât în mod constant că reglementările naționale privind protecția consumatorului care depășesc cerințele impuse de Directiva 85/374 sunt, din perspectiva obiectivului urmărit al armonizării complete, contrare directivei [31].

77. După cum am menționat deja, termenul de prescripție de zece ani prevăzut la articolul 11 din Directiva 85/374 urmărește în acest context să garanteze producătorilor o dată finală fixă pentru răspunderea lor fără culpă. În acest fel, nu numai că sarcinile suplimentare pentru producători sunt menținute în anumite limite, dar și riscul pentru răspundere poate fi mai ușor asigurat [32].

78. Aceste două obiective nu pot fi atinse decât dacă data la care începe să curgă și data

28 — A se vedea Schaub, R., „Abschied vom nationalen Produkthaftungsrecht? Anspruch und Wirklichkeit der EG-Produkthaftung", *ZEuP* 2003, p. 562 și 570, Schroeter, U., „Zur historischen Auslegung sekundären Gemeinschaftsrechts und deren Grenzen am Beispiel der Produkthaftungsrichtlinie", *ELR* 2006, p. 296 și 297, Whittaker, S., „Form and Substance in the Harmonisation of Product Liability in Europe", *ZEuP* 2007, p. 858 și 866, Bacache, M., „La loi n° 98-389 du 19 mai 1998, 10 ans après", *Resp. civ. et assur.* 2008, studiul 7, punctul 2.

29 — În Hotărârile citate la nota de subsol 24 Comisia/Franța (punctul 18), Comisia/Grecia (punctul 14) și González Sánchez (punctul 27), Curtea a subliniat în mod întemeiat că anumite directive relative la consumatori prevăd în acest context în mod expres că statele membre pot adopta sau menține dispoziții mai restrictive pentru a proteja consumatorii în domeniul reglementat de directivă și pot să asigure astfel consumatorilor un nivel maxim de protecție. A se vedea articolul 8 din Directiva 90/314/CEE a Consiliului din 13 iunie 1990 privind pachetele de servicii pentru călătorii, vacanțe și circuite (JO L 158, p. 59, Ediție specială, 13/vol. 9, p. 248), articolul 8 din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273), articolul 14 din Directiva 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 1997 privind protecția consumatorilor cu privire la contractele la distanță (JO L 144, p. 19, Ediție specială, 15/vol. 4, p. 160), articolul 8 alineatul (2) din Directiva 1999/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 mai 1999 privind anumite aspecte ale vânzării de bunuri de consum și garanțiile conexe (JO L 171, p. 12, Ediție specială, 15/vol. 5, p. 89).

30 — Potrivit celui de al șaptelea considerent al Directivei 85/374, o repartizare justă a riscurilor între persoana prejudiciată și producător presupune ca producătorul să aibă posibilitatea de a fi absolvit de răspundere în cazul în care aduce dovada unor împrejurări exoneratoare.

31 — Hotărârile Comisia/Franța și Comisia/Grecia, citate la nota de subsol 24, sunt fundamentale în domeniu. În aceste hotărâri, Curtea a considerat ca fiind contrare directivei: extinderea noțiunii de prejudiciu ca urmare a neaplicării pragului de participare personală a consumatorului de până la 500 de euro prevăzut la articolul 9 alineatul (1) litera (b) (Hotărârile Comisia/Franța, punctul 26 și următoarele și Comisia/Grecia, punctul 34), aplicarea fără restricții a răspunderii producătorului în cazul furnizorului în raport său cu consumatorul (Hotărârea Comisia/Franța, punctul 26 și următoarele) și introducerea unor condiții de fapt suplimentare pentru exonerarea de răspundere în temeiul articolului 7 literele (d) și (e) (Hotărârea Comisia/Franța, punctul 42 și următoarele). În jurisprudența ulterioară, Curtea a apreciat ca fiind contrare directivei: o legislație potrivit căreia un furnizor trebuie să substituie producătorul în ceea ce privește răspunderea față de consumator (Hotărârea Skov și Bilka, citată la nota de subsol 24, confirmată prin Hotărârea din 5 iulie 2007, Comisia/Danemarca, C-327/05, Rep., p. I-93) și restrângerea posibilității exonerării de răspundere a furnizorului în temeiul articolului 3 alineatul (3) doar în situațiile în care producătorul rămâne necunoscut (Hotărârea din 14 martie 2006, Comisia/Franța, C-177/04, Rec., p. I-2461).

32 — A se vedea cu privire la acest subiect punctul 47 și următoarele din prezentele concluzii.

la care se împlinește termenul de prescripție de zece ani sunt uniform reglementate în întreaga Comunitate. Cursul prescripției este determinat la articolul 11 din Directiva 85/374 pe baza unor criterii care pot fi constatate în mod obiectiv: termenul începe să curgă de la data la care producătorul pune produsul în circulație și durează zece ani. Pentru a evita ca legislațiile statelor membre privind suspendarea sau întreruperea prescripției să reglementeze versiuni diferite ale termenului de prescripție, legiuitorul a mai prevăzut la articolul 11 o cauză de întrerupere a prescripției, și aceasta în mod exhaustiv în sensul că doar inițierea unei proceduri judiciare împotriva producătorului poate conduce la întreruperea prescripției. Introducerea unei acțiuni împotriva unei alte persoane decât producătorul nu conduce, așadar, la întreruperea termenului de prescripție [33].

79. Din punct de vedere sistematic, această reglementare exhaustivă a cauzelor de întrerupere a prescripției conform articolului 11 din Directiva 85/374 indică foarte clar că drepturile conferite de directivă care s-au stins potrivit articolului 11 nu pot fi exercitate în instanță, nici chiar prin intermediul înlocuirii unei părți – legală în dreptul național – în cadrul unei proceduri pendinte împotriva unui furnizor. Dacă o persoană prejudiciată, ale cărei drepturi în relația cu producătorul s-au stins deja, ar putea introduce acest producător în cauză în calitate de pârât într-o altă procedură în care aceleași drepturi au fost exercitate împotriva unui furnizor, s-ar crea în definitiv o nouă cauză de întrerupere a prescripției. În acest caz, introducerea unei acțiuni împotriva unei întreprinderi care a fost din eroare considerată producător ar întrerupe *de facto* prescripția și față de producători. Răspunderea maximă în timp a producătorilor prevăzută la articolul 11 ar fi depășită, ceea ce este exclus având în vedere armonizarea completă din acest domeniu operată de Directiva 85/374.

80. Având în vedere considerațiile care precedă, concluzia noastră este că o reglementare națională în temeiul căreia o persoană prejudiciată poate introduce în cauză ca pârât, prin intermediul înlocuirii unei părți, un producător care este exonerat de răspundere ca urmare a expirării termenului de prescripție prevăzut la articolului 11 din Directiva 85/374, într-o procedură în care drepturile conferite de directivă au fost exercitate din eroare, dar în termen, împotriva unei alte întreprinderi nu este compatibilă cu Directiva 85/374.

33 — Avocatul general Geelhoed, în concluziile prezentate în cauza O'Byrne (citată la nota de subsol 3, punctul 58), a subliniat în mod întemeiat că termenul de prescripție nu s-ar întrerupe în cazul în care persoana prejudiciată ar iniția în mod eronat o procedură judiciară împotriva unei persoane care nu ar fi producătorul în sensul articolului 3. A se vedea de asemenea Taschner, H. C., Frietsch, E., op. cit. (nota de subsol 17), articolul 11 din directivă, punctul 8, unde se remarcă faptul că, atunci când în cursul litigiului s-ar dovedi că procedura judiciară a fost inițiată împotriva unei persoane greșit desemnate, s-ar stinge și dreptul împotriva adevăratului pârât. A se vedea de asemenea Kullmann, H. J., op. cit. (nota de subsol 19), p. 152.

3. Analiza premiselor în întrebarea preliminară adresată de House of Lords și consecințele acesteia la aplicarea Directivei 85/374

a) Prescripția potrivit articolului 11 din Directiva 85/374 și înlocuirea unui pârât înainte de expirarea termenului de prescripție

81. Astfel cum am arătat deja, APSA afirmă că supozițiile care stau la baza deciziei preliminare, și anume că APMSD nu ar fi un producător în sensul articolului 3 din Directiva 85/374 și că APSA ar fi fost chemată în judecată pentru prima dată doar la expirarea termenului de prescripție de zece ani, nu au fost definitiv soluționate în acțiunea principală. În plus, Comisia înclină în mod clar spre opinia că APMSD ar trebui să fie considerat, conform articolului 3 alineatul (3), un producător, astfel încât aceasta sugerează că ar trebui reformulată întrebarea preliminară ținând cont de această circumstanță.

i) Cursul termenului de prescripție potrivit articolului 11 din Directiva 85/374 într-un caz precum cel din acțiunea principală

83. Potrivit articolului 11 din Directiva 85/374, drepturile conferite persoanei prejudiciate în temeiul prezentei directive se sting la expirarea unui termen de zece ani de la data la care producătorul a pus în circulație produsul.

82. În măsura în care Curtea poate să furnizeze instanței de trimitere toate indicațiile utile pentru a-i facilita acesteia soluționarea acțiunii principale, vom supune cele două ipoteze de bază ale House of Lords unui examen mai detaliat și vom clarifica cu această ocazie modul în care cursul termenului de prescripție în temeiul articolului 11 din Directiva 85/374 trebuie determinat ca regulă generală, într-un caz precum cel din prezenta acțiune principală, și în care înlocuirea ca pârât a unei părți de către un producător trebuie în principal apreciată în lumina directivei dacă cererea de înlocuire a unei părți a fost formulată înainte de expirarea termenului de prescripție. Vom evoca în continuare care ar fi consecințele calificării unui furnizor, precum APMSD, ca fiind producător în sensul articolului 3 din Directiva 85/374 într-un caz precum cel din acțiunea principală.

84. Problema stabilirii datei exacte la care un produs a fost pus în circulație a fost deja adresată Curții prin prima cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată de High Court of Justice, iar Curtea a răspuns la aceasta în mod univoc în Hotărârea O'Byrne.

85. Curtea a hotărât că un produs este pus în circulație doar în momentul în care iese din procesul de fabricație inițiat de producător și intră într-un proces de comercializare în care

este oferit publicului în scopul de a fi utilizat sau consumat [34]. În acest context, remiterea produsului către o filială, care din punct de vedere formal face parte din lanțul de distribuție a produsului, nu reprezintă o punere în circulație a produsului dacă această remitere constituie o operațiune pur internă în cadrul grupului, fără ca producătorul să piardă controlul asupra produsului [35].

86. Dacă instanțele naționale din acțiunea principală ar trebui în definitiv să confirme că legăturile dintre APSA și APMSD sunt atât de strânse încât APMSD nu își putea determina în mod autonom comportamentul față de vaccinul în cauză, vaccinul livrat APMSD ar fi pus în circulație doar din momentul în care aceasta din urmă l-a vândut unui terț.

87. În acest context, rezultă din cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare că data la care APSA a trimis vaccinul către APMSD a fost foarte precis determinată în acțiunea principală. Vaccinul a fost trimis la 18 septembrie 1992 și a parvenit APMSD la 22 septembrie 1992. Momentul exact în care APMSD a vândut vaccinul ministerului sănătății nu este cert. Potrivit instanței de trimitere, această vânzare a avut loc „probabil la sfârșitul lunii septembrie 1992 sau la începutul lunii octombrie 1992". În sfârșit, intimatul din recurs a fost vaccinat cu vaccinul în cauză la 3 noiembrie 1992.

34 — Hotărârea O'Byrne (citată la nota de subsol 3, punctul 32).

35 — A se vedea punctul 39 și următoarele din prezentele concluzii.

88. La 16 octombrie 2002, intimatul din recurs a inițiat o procedură judiciară împotriva APSA pentru a-și exercita drepturile conferite de Directiva 85/374.

89. Dacă termenul de prescripție de zece ani aplicabil APSA a început să curgă numai de la remiterea vaccinului Ministerului Sănătății, ar trebui să se determine data exactă a vânzării vaccinului către Ministerul Sănătății pentru a stabili momentul de la care începe să curgă acest termen de prescripție. Indiferent dacă, în această ipoteză, cursul termenului de prescripție împotriva APSA nu ar fi fost deja întrerupt la timp prin formularea acțiunii împotriva APMSD [36], procedura judiciară împotriva APSA din 16 octombrie 2002 ar fi fost, în orice caz, introdusă înainte de expirarea termenului de zece ani, dacă vaccinul a fost pus în circulație numai prin vânzarea lui către Ministerul Sănătății la 16 octombrie 1992 sau ulterior [37].

36 — A se vedea punctul 109 și următoarele din prezentele concluzii.

37 — Chiar dacă Directiva 85/374 nu stabilește în mod expres metoda de calcul a termenului, acest calcul trebuie efectuat – ținând cont de obiectivul urmărit al armonizării complete – în mod uniform în întreaga Comunitate. În acest sens, având în vedere obiectivele urmărite de această directivă, ar fi adecvat să se adopte metoda de calcul care stă la baza mai multor acte de drept comunitar și potrivit căreia ziua în care survine evenimentul care declanșează curgerea termenului nu este luată în calcul conform *maxime dies a quo non computatur in termino* (a se vedea articolul 80 și următoarele din Regulamentul de procedură al Curții). Acest lucru garantează în special faptul că un consumator poate utiliza întregul termen de care dispune (a se vedea Hotărârea din 15 ianuarie 1987, Misset, 152/85, Rec., p. 223, cu privire la articolul 80 și următoarele din Regulamentul de procedură al Curții). Așadar, termenul prevăzut la articolul 11 din directivă expiră în principiu în ziua din cel de al zecelea an care are același număr ca și ziua în care produsul a fost pus în circulație.

90. Chiar dacă momentul exact al vânzării vaccinului către Ministerul Sănătății, care declanșează curgerea termenului, nu se poate stabili, însă nu ar putea să fie cuprins decât în perioada 22 septembrie 1992 – data la care APMSD primit vaccinul – și 3 noiembrie 1992 – data vaccinării intimatului din recurs –, inițierea procedurii judiciare împotriva APSA la 16 octombrie 2002 întrerupe oricum cursul termenului de prescripție. Dacă APSA ar invoca excepția prescripției, ar trebui să dovedească de asemenea momentul punerii în circulație a vaccinului [38]. Dacă APSA în calitate de producător nu putea decât să limiteze acest moment la o perioadă determinată care începe cu mai mult de zece ani anterior introducerii acțiunii, dar care se oprește la mai puțin de zece ani anterior acestei date, APSA ar suporta în calitate de producător nu doar sarcina probei, dar și riscul probei privind stabilirea datei exacte de la care curge prescripția [39]. În lipsa determinării exacte a momentului punerii în circulație, procedura judiciară din 16 octombrie 2002 ar fi fost oricum inițiată în termen, chiar și într-un astfel de caz, întrerupând astfel cursul termenului de prescripție față de APSA.

ii) Posibilitatea înlocuirii unei părți cu producătorul înainte de expirarea termenului de prescripție prevăzut la articolul 11 din Directiva 85/374

91. Directiva 85/374 nu conține nicio indicație în ceea ce privește dispozițiile procedurale care trebuie aplicate în cazul în care o persoană prejudiciată ar dori să își exercite drepturile prevăzute de directivă împotriva unui producător. Dacă dreptul procedural național prevede posibilitatea de a înlocui pârâtul dintr-o acțiune în desfășurare cu un alt pârât și să își exercite astfel drepturile invocate împotriva pârâtului introdus în cauză, o astfel de înlocuire a unui pârât trebuie în principiu să fie considerată o formă admisibilă de acțiune împotriva producătorului.

92. Cât timp termenul de prescripție prevăzut de articolul 11 din Directiva 85/374 nu a expirat, producătorul poate fi introdus astfel în cauză în calitate de pârât prin înlocuirea unei părți – legală potrivit dreptului procedural național – într-o altă acțiune în care cererile de daune interese legate de răspunderea pentru produse au fost din eroare formulate împotriva unei alte întreprinderi.

38 — A se vedea Taschner, H. C., Frietsch, E. (citat la nota de subsol 17), articolul 11 din directivă, punctul 4, Dommering-van Rongen, L. (citat la nota de subsol 13), p. 173.

39 — A se vedea Schmidt-Salzer, J., Kommentar EG-Richtlinie Produkthaftung, vol. 1, Heidelberg, 1986, articolul 11 punctul 14 Borghetti, J.-S., op. cit. (nota de subsol 15), punctul 512, p. 492, în special nota de subsol 271, Graf von Westphalen, F., op. cit. (nota de subsol 3), alineatul 79, punctul 17.

93. Aceeași situație se regăsește și în cazul în care persoana prejudiciată a întrerupt cursul prescripției potrivit articolului 11 din Directiva 85/374 printr-o acțiune distinctă formulată împotriva producătorului. Întrucât efectul acestei întreruperi a prescripției depășește procedura concretă, aceasta ar fi compatibilă cu Directiva 85/374 numai dacă producătorul poate, ca urmare a primei acțiuni, să fie introdus în cauză prin intermediul înlocuirii unei părți – legală conform dreptului național – în calitate de pârât într-o altă acțiune în care aceleași drepturi au fost invocate din eroare împotriva unei alte întreprinderi.

i) Calificarea unui furnizor drept producător în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză sau al articolului 3 alineatul (3) din Directiva 85/374

95. Potrivit interpretării funcționale a noțiunii de producător pe care s-a întemeiat Curtea în Hotărârea O'Byrne, o entitate care distribuie un produs face obiectul noțiunii de producător *stricto sensu* potrivit articolului 3 alineatul (1) prima teză din Directiva 85/374 atunci când legăturile dintre producător și furnizor sunt atât de strânse încât producătorul, după remiterea acestui produs furnizorului, își păstrează controlul *de facto* asupra produsului [40]. Dacă instanțele naționale din acțiunea principală ar recunoaște în definitiv existența unei astfel de relații strânse, APMSD ar trebui considerată împreună cu APSA ca fiind producător în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză din Directiva 85/374.

b) Consecințele calificării unui furnizor drept producător în sensul articolului 3 din Directiva 85/374

96. În plus, potrivit articolului 3 alineatul (3) din directivă, orice furnizor este considerat drept producător atunci când nu poate fi identificat producătorul și furnizorul nu a comunicat persoanei prejudiciate, în termen util, identitatea producătorului sau a persoanei care i-a furnizat produsul.

94. Din susținerile părților și din informațiile existente în documentele aflate la dosar rezultă că instanțele naționale din acțiunea principală nu s-au pronunțat încă cu privire la calificarea APMSD drept producător în sensul articolului 3 din Directiva 85/374. Pe baza acestor considerații, vom analiza condițiile și consecințele calificării unui furnizor precum APMSD drept producător în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză sau al articolului 3 alineatul (3) din directivă.

97. Clasificarea unui furnizor drept producător în sensul articolului 3 alineatul (3) din Directiva 85/374 devine astfel posibilă în cazurile în care persoana prejudiciată nu a

40 — A se vedea punctul 39 și următoarele din prezentele concluzii.

putut stabili identitatea producătorului în sensul articolului 3 alineatul (3) din directivă. Ținând seama de formularea clară a acestei dispoziții, simplul fapt de a nu cunoaște identitatea producătorului nu este totuși suficient. Persoana prejudiciată trebuie în plus să facă dovada că nu a putut stabili identitatea producătorului [41]. Directiva lasă deschisă problema motivului pentru care persoana prejudiciată nu cunoaște identitatea producătorului, astfel încât revine instanțelor naționale să aprecieze dacă producătorul produsului putea să fie sau să nu fie identificat ținând cont de împrejurările concrete [42].

98. Aplicarea articolului 3 alineatul (3) din Directiva 85/374 presupune de asemenea ca furnizorul să nu fi comunicat persoanei prejudiciate, în timp util, identitatea producătorului sau a propriilor furnizori. Chiar dacă directiva nu conține alte informații privind calculul termenului în care furnizorul trebuie să răspundă, trebuie să se presupună că acesta începe să curgă de la data la care persoana prejudiciată invocă drepturi conferite de directivă împotriva furnizorului. Pentru a împiedica un furnizor să facă mai dificilă sau chiar total imposibilă – din perspectiva expirării termenului de prescripție de zece ani – acțiunea în justiție a persoanei prejudiciate împotriva producătorului prin întârzierea comunicării identității acestuia, trebuie să se admită că termenul în care furnizorul trebuie să comunice identitatea producătorului sau a propriilor furnizori începe să curgă cel târziu de la data la care persoana prejudiciată pune în întârziere în mod oficial furnizorul să repare prejudiciul prin referire la normele privind răspunderea pentru produse, fie printr-o scrisoare de punere în întârziere, fie prin introducerea unei acțiuni. Termenul începe să curgă în această privință numai dacă cererea este suficient de individualizată în ceea ce privește produsul.

99. Un furnizor nu poate evita propria calificare ca producător în sensul articolului 3 alineatul (3) din Directiva 85/374 decât dacă identifică producătorul sau proprii furnizori. Dacă furnizorul cunoaște identitatea producătorului sau a propriului furnizor, afirmația că nu este el însuși un producător nu este suficientă pentru a fi exonerat de răspundere. Dimpotrivă, furnizorul este obligat, fără vreo solicitare specială din partea persoanei prejudiciate, să comunice în termen util toate informațiile necesare [43].

41 — A se vedea doar Dommering-van Rongen, L., op. cit. (nota de subsol 13), p. 92 și următoarele.

42 — Ar fi vorba în general de produse neetichetate sau de produse neînsoțite de indicații pe ambalaj sau de instrucțiuni de utilizare; a se vedea Taschner, H. C., Frietsch, E., op. cit. (nota de subsol 17), articolul 3 din directivă, punctul 24.

43 — A se vedea Taschner, H. C., Frietsch, E., op. cit. (nota de subsol 17), articolul 3 din directivă, punctul 28, Dommering-van Rongen, L., op. cit. (la nota de subsol 41), p. 93. Dispozițiile naționale de transpunere care prevăd o invitație de a comunica identitatea producătorului sau a furnizorului sunt discutabile în acest context, spre exemplu articolul 4 alineatul 3 din Produkthaftungsgesetz (Legea germană privind răspunderea pentru produse) (termenul de răspuns de o lună de la data invitației de a comunica identitatea persoanelor respective), articolul 2 alineatul 3 din Consumer Protection Act 1987 (Legea engleză privind protecția consumatorilor) (termenul de răspuns adecvat de la data invitației de a comunica identitatea persoanelor respective), articolul 2 alineatul 3 din Liability For Defective Products Act 1991 (Legea irlandeză privind răspunderea pentru produsele cu defect) (termenul de răspuns adecvat de la data invitației de a comunica identitatea persoanelor respective). A se vedea Hodges, C., „Product liability of suppliers: the notification trap", *ELRev* 2002, 27(6), p. 758 și 764.

ii) Consecințele calificării unui furnizor drept producător în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză sau al articolului 3 alineatul (3) din Directiva 85/374

100. Dacă instanțele naționale din acțiunea principală ar ajunge în definitiv la concluzia că APMSD ar trebui considerată producător în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză sau al articolului 3 alineatul (3) din Directiva 85/374, APMSD ar răspunde, potrivit dispozițiilor acestei directive, ca producător pentru prejudiciile care au fost cauzate de un defect al vaccinului.

101. Ținând cont de faptul că persoana prejudiciată din acțiunea principală a formulat o acțiune împotriva APMSD în temeiul răspunderii pentru produse la 2 noiembrie 2000 și că motivarea cererii introductive a fost notificată la 1 august 2001, termenul de prescripție prevăzut la articolul 11 din Directiva 85/374 a fost întrerupt la timp față de APMSD.

102. În plus, o astfel de clasificare a APMSD ca producător nu ar exclude posibilitatea de a introduce o acțiune suplimentară și împotriva APSA. În cazul în care drepturile conferite de directivă sunt invocate împotriva mai multor producători, articolul 5 din directivă prevede în mod expres o răspundere solidară a acestor producători față de persoana prejudiciată, fără a aduce atingere dispozițiilor de drept intern cu privire la acțiunea în regres.

103. Ar trebui totuși remarcat că introducerea unei acțiuni împotriva unui producător, printre alții, în sensul articolului 3 din Directiva 85/374 nu întrerupe în principiu cursul prescripției potrivit articolului 11 decât față de respectivul producător chemat în judecată. Cu toate acestea, chiar în acest context, consecințele interpretării funcționale a noțiunii de producător în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză din Directiva 85/374 nu ar trebui ignorate [44].

104. Deși, potrivit economiei directivei, toți producătorii implicați în procesul de fabricație răspund solidar față de consumator, atunci când produsul avea un defect, termenul de prescripție prevăzut la articolul 11 din Directiva 85/374 trebuie în principiu determinat în mod distinct pentru fiecare producător implicat.

105. În observațiile scrise, Comisia propune o interpretare diferită potrivit căreia introducerea unei acțiuni împotriva unui furnizor care trebuie calificat drept producător în sensul articolului 3 alineatul (3) din Directiva 85/374 ar putea întrerupe cursul prescripției potrivit articolului 11 față de un producător în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză. Totuși, efectul unei astfel de interpretări ar fi acela că introducerea unei acțiuni împotriva unui producător în sensul articolului 3 ar întrerupe termenul de prescripție de zece ani față de toți ceilalți producători în sensul articolului 3. Această abordare este contrară obiectivelor Directivei 85/374, face abstracție

44 — A se vedea punctul 109 și următoarele din prezentele concluzii.

de jurisprudența Curții și a fost relativizată de Comisie oral în ședință atunci când i s-a adresat întrebarea.

106. În primul rând, trebuie subliniat că, în Hotărârea O'Byrne, Curtea, pentru a interpreta punerea în circulație drept factor care declanșează curgerea termenului de prescripție, s-a concentrat asupra procesului de fabricație pe care un anumit producător l-a pus în aplicare pentru un produs specific. În aceste împrejurări, producătorul unei părți componente sau furnizorul care trebuie calificat drept producător (al unei părți componente) care vinde partea componentă către un alt producător al unei părți componente sau al produsului final îl pune de regulă în circulație astfel încât termenul de prescripție prevăzut la articolul 11 din directivă începe să curgă de la acest moment [45]. În cazul în care mai mulți producători sau furnizori, care trebuie calificați drept producători, fac parte dintr-un lanț al creației de valoare, data de la care începe să curgă termenul de prescripție trebuie stabilită, în consecință, în mod separat pentru fiecare producător. Dacă o procedură judiciară inițiată împotriva unui producător sau a unui furnizor care trebuie calificat drept producător ar întrerupe cursul prescripției pentru toți ceilalți producători și furnizori care trebuie calificați drept producători implicați, indiferent dacă aceștia sunt sau nu sunt vreodată introduși în această procedură sau dacă ar avea chiar cunoștință de procedură, acest lucru nu ar putea fi decât cu greu compatibil cu abordarea urmată în Hotărârea O'Byrne de examinare individuală a unui caz special.

107. În plus, trebuie amintit că termenul de prescripție de zece ani prevăzut la articolul 11 din Directiva 85/374 urmărește în fond să garanteze producătorilor o dată finală fixă pentru răspunderea lor fără culpă [46]. Această limitare în timp a răspunderii este de asemenea întemeiată pe considerații legate de probe, întrucât cauzele de exonerare a producătorului final sau a producătorului unei părți componente, prevăzute la articolul 7 litera (e) (riscul de dezvoltare) și litera (f) (parte componentă a produsului fără defect), necesită dovedirea stării produsului la momentul punerii sale în circulație. Întrucât în sarcina producătorilor se află atât obligația de probă, cât și riscul de a nu putea face dovada, în timp ce dovedirea cauzei exoneratoare devine tot mai dificilă în timp, ar fi contrar echilibrului intereselor instituit de Directiva 85/374 ca termenul de prescripție de zece ani să poată fi întrerupt pentru toți producătorii implicați în lanțul de creație a valorii printr-o acțiune împotriva unui alt producător sau furnizor care trebuie calificat drept producător și fără ca aceștia să aibă, așadar, cunoștință de acest lucru, cu atât mai mult cu cât astfel de proceduri pot fi deosebit de îndelungate.

108. Așadar, în opinia noastră, introducerea în termen a unei acțiuni împotriva unui furnizor nu poate întrerupe prescripția față de un producător în sensul articolului 3 alineatul (1) din directivă, chiar dacă instanțele naționale ar fi de părere că furnizorul ar trebui considerat producător în sensul articolului 3 alineatul (3) din directivă.

45 — A se vedea cu privire la acest aspect Graf von Westphalen, F., op. cit. (nota de subsol 13), § 79 punctul 18, Kullmann, H. J., op. cit. (nota de subsol 19), p. 151, Wuyts, D., op. cit. (nota de subsol 17), punctul 41, Dommering-van Rongen, L., op. cit. (nota de subsol 13), p. 173 și următoarele, van Empel, M., Ritsema, H. A., op. cit. (nota de subsol 17), p. 83.

46 — A se vedea cu privire la acest subiect punctul 47 și următoarele din prezentele concluzii.

109. Dacă, dimpotrivă, instanțele naționale din acțiunea principală ar trebui să concluzioneze că un furnizor precum APMSD trebuia calificat, datorită includerii sale în procesul de fabricație pus în aplicare de APSA, împreună cu aceasta din urmă drept producător în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză din Directiva 85/374, introducerea în termen a unei acțiuni împotriva APMSD ar întrerupe într-adevăr prescripția față de APSA.

110. Decisiv în această ipoteză este faptul că furnizorul, care este suficient de puternic integrat în procesul de fabricație pus în aplicare de producător, trebuie calificat împreună cu acesta din urmă drept producător în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză din directivă. Întrucât cele două entități trebuie apreciate, în lumina interpretării funcționale a noțiunii de producător în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză, drept producător unic, cursul termenului de prescripție pentru aceste două entități trebuie să fie de asemenea același.

111. În aceste împrejurări, Curtea, în Hotărârea O'Byrne, după ce a comparat cu atenție interesele consumatorilor și interesele producătorilor, a sincronizat data de la care începe să curgă termenul de prescripție de zece ani în temeiul articolului 11 din Directiva 85/374 pentru producătorul *stricto sensu* și pentru furnizorul integrat în procesul său de fabricație, prin trimiterea la data la care produsul este pus în circulație de acest furnizor. Având în vedere aceeași comparare a intereselor, cursul acestui termen de prescripție trebuie să fie uniform.

112. Din moment ce termenul de prescripție prevăzut la articolul 11 din directivă se întrerupe doar prin inițierea unei proceduri judiciare, un termen de prescripție uniform pentru producător și pentru furnizor, care trebuie considerați împreună producător unic în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză, presupune ca introducerea acțiunii împotriva furnizorului să întrerupă cursul termenului de prescripție de zece ani nu doar față de acest furnizor, ci și față de producătorul în al cărui proces de fabricație este implicat furnizorul.

113. Având în vedere toate considerațiile precedente, concluzionăm că o calificare a furnizorului unui produs – care trebuie realizată de instanțele naționale – drept producătorul acestuia determină ca furnizorul să fie, conform articolului 1 din directivă, răspunzător pentru prejudiciul cauzat de un defect al produsului, independent de faptul că este calificat drept producător în sensul articolului 3 alineatul (1) sau producător în sensul articolului 3 alineatul (3) din directivă. Calificarea unui furnizor drept producător în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză din directivă mai are drept consecință faptul că termenul de prescripție de zece ani aplicat producătorului în al cărui proces de fabricație este implicat furnizorul nu începe să curgă decât de la data la care furnizorul pune în circulație produsul. În același timp, o proce-

dură judiciară inițiată împotriva acestui furnizor întrerupe într-un astfel de caz și cursul prescripției potrivit articolului 11 din directivă față de producătorul în al cărui proces de fabricație este implicat furnizorul.

4. Rezumat

114. Ținând seama de considerațiile precedente, concluzionăm că înlocuirea unei părți, legală conform dreptului procedural național, prin care un producător este introdus în cauză în calitate de pârât într-o procedură judiciară întemeiată pe drepturi conferite de Directiva 85/374 reprezintă o formă de acțiune împotriva producătorului compatibilă cu această directivă, cu condiția ca acesta din urmă, la momentul solicitării înlocuirii unei părți, să nu fi fost exonerat de răspundere prin expirarea termenului de prescripție potrivit articolului 11 din directivă.

115. Dacă, în plus, instanțele naționale din acțiunea principală ar trebui să concluzioneze că APMSD trebuie considerat producător în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză sau al articolului 3 alineatul (3) din directivă, APMSD ar fi de asemenea răspunzător, în temeiul articolului 1 din Directiva 85/374, pentru prejudiciul care a fost cauzat de un defect al produsului. O calificare a APMSD drept producător în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză ar avea concomitent drept consecință faptul că acțiunea formulată împotriva APMSD ar fi întrerupt cursul termenului de prescripție potrivit articolului 11 din directivă și față de APSA, în al cărei proces de fabricație este implicat furnizorul.

VII — Concluzie

116. Propunem Curții să formuleze următorul răspuns la întrebarea adresată de House of Lords:

„O reglementare națională care, în cadrul unei acțiuni întemeiate pe drepturile conferite de Directiva 85/374/CEE a Consiliului din 25 iulie 1985 de apropiere a actelor

cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre cu privire la răspunderea pentru produsele cu defect, permite înlocuirea furnizorului pârât cu producătorul prin intermediul înlocuirii unei părți este compatibilă cu această directivă, cu condiția ca producătorul, la momentul solicitării înlocuirii unei părți, să nu fi fost exonerat de răspundere prin expirarea termenului de prescripție potrivit articolului 11 din Directiva 85/374.

Dacă un furnizor trebuie considerat producător în sensul articolului 3 din Directiva 85/374, acesta este răspunzător, în temeiul articolului 1 din Directiva 85/374, pentru prejudiciul cauzat de un defect al produsului. O calificare a furnizorului drept producător în sensul articolului 3 alineatul (1) prima teză din Directiva 85/374 are concomitent drept consecință faptul că inițierea unei proceduri judiciare împotriva acestui furnizor întrerupe cursul termenului de prescripție potrivit articolului 11 din Directiva 85/374 și față de producătorul în al cărui proces de fabricație este implicat furnizorul.”